

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. marcija 1879.

Obseg: Kaj storiti z vinom, katero barvo spremeni ter kalno postane. — Nekoliko potrebnega pojasnila o ruskem lanu. — Ali tudi sadnemu drevju gnoj koristi? — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Nekoliko poduka o srebernem denarji, ki je zopet prišel na dan. — Hrvatska slovnica za Slovence. — Splošna volilna pravica in pa ustavoverci. — O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko orientarno vprašanje“. (Dalje.) — Bosna deželna za nasel-nike. — Črtice iz Bosne. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kaj storiti z vinom, katero barvo spremeni ter kalno postane.

Dostikrat se pripetí, da mlado vino barvo kaj močno spremeni, da postane grdo-rujave, včasí še celó črnkasto-rujave barve, in se ob enem tudi zgostí, da postane kalno. To se posebno potem kaj rado primeri, ako je grozdje le slabo dozorelo in ako se je o slabem (deževnem) vremenu zrevalo, ter o takem vremenu tudi — mogoče, da že močno nagnjito — obiralo.

In ravno preteklo leto bilo je tako, da se je v več vinorejskih krajih z grozdem vse prav tako godilo, kakor je ravno omenjeno bilo, in v takih krajih prav gotovo zdaj vino — posebno nižejše in slabotnejše — vključuje, tako, da ni za prodaj.

Praša se toraj, kaj je s takim vinom storiti? ali mu je še pomagati?

Da! še mu je pomagati, in sicer tako le: Pred vsem je potrebno, da se vino alkoholizira, to je, da se mu alkohol v podobi finega špirita, kakoršen se po 80 krajc. liter kupuje, pomnoži. (Ordinar smrdljiv špirit ni za rabo). Finega špirita se dodá po potrebi, slabotnejšemu vinu več, krepkejšemu manj. Tako pri eni meri se more reči, da navadno 6 litrov špirita zadostuje za 12 do 15, tudi do 20 veder vina. Špirit se kar v vino vlije, ter ž njim pomeša, bodi-si še na drožéh ali pa naj je vino uže pretočeno, presneto. Čez kakih 6 do 8 dni se mora tako vino očistiti, kar gre najboljše z želatino — „gelatine Lainé“ — izpod rok. Vzame se namreč na vsako vedro 2° do 3 lote želatine, katera se nekoliko raztolče, ter potem v čisti vodi pri ognji počasi raztopí. Na stari funt želatine naj vzame se 6 do 8 litrov vode. Raztopljena želatina se pustí popolnoma ohladiti, in potem se v vino vlije ter z močnim mešanjem z vinom dobro pomeša.

Vino se navadno kmalu očisti; osmi dan po čiščenju se more uže, popolnoma ozdravljeno, v drugo, toda

močno z žveplom zakajeno posodo pretočiti, presneti; v tej mora vsaj dva meseca pri miru ležati.
R. Dolenc.

Nekoliko potrebnega pojasnila o ruskem lanu.

„Novice“ so uže v več listih prinesle sporočila kmetovalcev, kako se jim je lanska setev ruskega lanenega semena sponesla.

Pritožujejo se nekateri, da se seme v sodčehkih v kepah skup drži; drugi, da je nekoliko sprhneno biló. Eni trdijo, da je še precej dobro, drugi, da ga je le komaj polovica ozelenela, sploh pa, da se je v rasti prav slabo sponašalo, in da je zeló malo semena obrodilo.

Ker se zopet čas setve lanu bliža, da ga družba kmetijska iz Rusije dobi, zato mislim, da bode gospodarjem vstreženo, ako nekatere besede o tem semenu spregovorim.

Da v kepah sprijeto laneno seme, bodi-si domače, bodi-si rusko, za setev sposobno ni, to mora vsak gospodar vedeti. Ali je pa on uže tako seme kupil, ali morebiti sam zanemaril, da se je seme sprijelo v kepe, ali da je sprhnilo, to je drugo vprašanje.

Da gospodarji morejo laneno seme za setev obvarovati, da se v kepe ne sprime in spridi, jih na sledeče lastnosti semena opozorujem: Laneno seme ima lastnost, da se pri južnem vremenu rado spoti, in ker je oljnato in nekoliko smoljeno, sprime se v kepe in kaj rado splesnije, pa se tako pokvari. Treba je tedaj, seme v zračnih in suhih shrambah hraniti, iz sodčehkov na suhe in zračne pode, ne preveč na debelo, razsuti, pa tudi večkrat, posebno ob južnem vremenu, premetavati ali premešati.

Kdor tako s semenom ravná, si gotovo za setev zdravo seme obdrži in ako ste zemlja in letina za lan ugodni, se bode tudi prav dobro obnesel.

Da ruski lan veliko manj semena daje memo domačega, to je znana reč; to pomanjkljivost pa ta lan z obilnim in dolgim predivom kaj bogato nadomestuje.
A. B.

Ali tudi sadnemu drevju gnoj koristi?

*) Vsled dopisa kmetijske podružnice metliške, da v onem okraji, kakor na Hrvatskem in drugje lanska vina rada motna (kalna) postajajo, je na prošnjo družbe kmetijske g. ravnatelj deželne slapenske vinorejske šole spisal ovi poduk.
Vred.

Dolgo časa se niso mogli trtorejci sprijazniti z nasvetom umnih mož, da treba je tudi trti gnojiti, ako hočemo od nje pričakovati obilnih dohodkov. Saj nam

Gospodarske novice.

nepozabljivi župnik Matija Vertovec v svoji lepi vinorejski knjigi pripoveduje, kako so se hudovali njegovi farani, ko so ga videli, da je nograđe, ki so lastnina župnije bili, gnojil. Pa izvrstni vspeh jih je potolažil in celó napotil, da so tudi oni trtam gnojiti začeli.

Tako piše prof. Povše v goriškem „Gosp. listu“, in nadaljuje podučni članek tako le:

Sadnemu drevju dandanes le redko kdo gnoji, čeravno bi prav z umnim gnojenjem sadnih vrtov mogli zdatno povišati naše sadne dohodke.

Prav podučljivo je v tem slišati slavnega pomologa, župnika Fišerja, ki pripoveduje o velikem vspehu, katerega je zapazil pri grofu Wolkensteinu na Češkem, ki je nasadil velikansk češnjev vrt, pa ga tudi pognojil. Omenjeni posestnik imel je namreč nek obširen kos brezovega gozda, ki mu je revno malo dobička donášal, in to tem manj, ker so ondotni revni kočarji pogostoma zahajali va-nj ter kradli brezove veje. Prekopal se je ves ta pusti svet in zasadil s češnjami. Vsakako bilo je celo podvzetje dvomljivo, ker dotična zemlja bila je zeló pusta. Znano je sicer, da češnja ni ravno zbirčljiva in da tudi v revnem svetu še obrodí. V prvih letih rastla so drevesca prav povoljno in so tudi bogato rodila. Pa kmalu so opešala in uže so se začela nekatera drevesa sušiti. Takoj je sprevidel umni oskrbnik, da drevesa, katera so velika postala, ne najdejo več v takem revnem zemljišči potrebnih redilnih snov. V začetku so se širile korenine bolj v površji, torej v boljši zemlji, pozneje pa so dospеле korenine v spodnje od poprejšnjih brezovih dreves izmolzene plasti, kjer niso več našle potrebnega živeža ter so morale začeti hirati. Napeljal je dobrega starega gnoja na vrt, katerega je globoko podoral, da so ga hitreje korenine dobile. Ob enem je pustil vse suhe veje gladko odžagati.

Res je bilo dovolj dela in stroškov, a še večí bil je vspeh! Ne eno drevo, ne ena sama vejica se ni več našla, da bi se posušila. Krepko so pognala poprej hirajoča češnjeva drevesa, obilno so rodila in sicer prav lepe, debele in okusne češnje. Globoko prerahljanje in ob enem gnojenje zemlje je tudi podnebnemu vplivu za zboljšanje zemlje pot odprlo, kajti v zrahljani svet prihajal je plodivni zrak in potrebna vlažnost.

Kakor je ta poskušnja ugodna, tako se bo vsakatera druga izvršena pri drugem sadji, na pr., pri hruškah, jabelkih itd. enako dobro obnesla. Če pride drevo v neizmolzeno zemljo, gotovo dobro obrodí in tudi visoko starost doseže. Njegove korenine segajo sicer tudi v spodnje globoke, mrtve plasti, al korenine imajo to lastnost, da si nerazkrojene redilne tvarine v zemlji pripravljajo ter sposobne za sprejem storé.

Zato vidimo, da se drevesa tudi v bolj pusti zemlji dobro obnašajo, če le na tej zemlji poprej niso globoko korenikajoča drevesa rastla, kajti sicer najdejo spodnjo zemljo uže po svojih prednikih izmolzeno.

Ne pozabimo torej na naša sadna drevesa, in dajmo jim bogate hrane z gnojem. Hvaležno sadno drevje bo z obilnim sadjem bogato povrnilo stroške in trud gnojenja.

Gospodarske skušnje.

* *Kako se po plesnjivem dišeči oves popravi.* Treba ga pomešati s stolčenim ogljem in tako pomešan naj leži 2 tedna na kupu. Potem se na veternici sčisti in oves je oproščen zopernega zatuhlega duha.

* *Zbor kmetovalcev in gozdarjev na Dunaji je sklenil letos napraviti velik kmetijsk izlet v Bosno in Hercegovino.* Namen tega izleta, katerega bo vodil predsednik tega društva grof Kinsky, je, da se seznanijo avstrijski kmetovalci z razmerami poljedelstva in gospodarstva v onih dveh novo pridobljenih deželah ter da bo potem to društvo za povzdigo kmetijstva tudi ondot kaj storiti zamoglo. Prav tako!

* *Zgledna kmetijska podružnica.* V doljni Avstriji v okraju „Feldsberg“ je jako marljiva kmetijska podružnica, katera je sedaj v svojem društvenem organu objavila poročilo o svoji delavnosti. V tem okraju tedaj se nahaja: 33 ročnih žitnih mlatilnic, 40 večih mlatilnic, katere goni konjska moč (göpel), 10 mlatilnic, katere goni parna sila; 56 sejalnih strojev; 12 travokosnih strojev; 1021 žito čistilnih strojev in 48 slamoreznic. Skoro vse te mašine bile so nakupljene po prizadevanji ondotne kmetijske podružnice. Pač zgledna podružnica, katero priporočamo našim kmetijskim podružnicam, katere se komaj v celem letu enkrat zberejo v posvetovanje. Brez dela in truda ni zmage. In kdo je predsednik tej marljivi kmetijski podružnici? Ondotni c. k. okrajni sodnik, mož navdušen za blagar kmetovalcev. Da bi ga tudi pri nas gospodje uradniki posnemati hoteli!

„Gosp. list“.

Podučne stvari.

Nekoliko poduka o srebernem denarji,
ki je zopet prišel na dan.

Naš sreberni denar, ki je razen drobiža več let izginil iz prometa, in na katerega mesto je stopil papirnat denar, se je zopet prikazal tako, da, kakor nekdanj, bodo trgovci, ki imajo velika plačila posebno v daljne kraje odrajtovati, zopet namesti srebernih dvajsetic in tolarjev iskali bankovcev zato, ker so bankovci iste vrednosti, kakor sreberni denar, poštnina pa za njih pošiljatev cenejša kakor za težko srebernino.

Na vprašanje: od kod pa na enkrat ta čudni prevrat o srebernem denarji, odgovarjamo sledeče:

V družih (tujih) državah, kamor je leta in leta šlo sila veliko avstrijskega srebernega denarja, se je namesti poprejšnje sreberne veljave (Silberwährung) vpeljalo zlató, in zato so se naše cesarske blagajnice (kase) in pa bankine blagajnice napolnile s srebrom tako, da jim je zdaj zopet mogoče, namesti papirnatih goldinarjev izdajati sreberne.*)

Ker je v našem cesarstvu denarna veljava narejena na podlagi srebra, zato je vse eno, ali imaš srebro ali nakaznico na srebro, to je, naš bankovec. Sreberni denar ni zdaj tedaj nič bolji kakor papirnat denar, in papir nič bolji kot sreberni denar.

Važno je pa zdaj vedeti, prvič: kateri sreberni denar je tekoč, to je, katerega mora vsaka gospódka in vsak človek za plačilo namesti papirnatega denarja vzeti, in drugič: po čim?

Zato naj služi to-le kazalo tekočega srebernega denarja in njegove sedanje veljave:

Cesarski križavec je veljaven za	2	gld.	30	kr.
„ pol križavec	1	„	12	„
„ četrt	—	„	55	„
„ tolar stari (Conv. Münze)	2	„	10	„

*) Ces. in deželni uradniki so en del svoje plače za ta mesec že prejeli v srebru.